

НАВЧАННЯ У ЗВО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Лимар Леся Володимирівна

Канд. пед. наук, доцент

НМУ імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Починаючи з 24 лютого 2022 року українські школяри та студенти навчаються під час повномасштабних військових дій, хоча вірніше зазначити початок військових дій з боку росії у 2014 році. Проте аналіз літературних джерел наразі виявляє дуже обмежену кількість досліджень особливостей організації навчального процесу в Україні під час війни. Варто відзначити основні особливості навчання під час війни:

- Високий стресовий характер такого навчання, навчання під обстрілами
- Обмеженість навчальних ресурсів: відсутність викладачів, відсутність нормального навчального середовища, відсутність нормальної матеріальної бази, технічної бази.
- Відсутність учасників навчального процесу: учнів та учителів внаслідок їх міграції чи інших об'єктивних факторів
- Відсутність не тільки нормальних умов навчання, проте нормальних умов людського функціонування, як-то світла, опалення, почуття безпеки, тощо.
- Відсутність мотивації до навчання, яке, по суті, є другорядним при загрозі життю, невпевненість у майбутньому, невпевненість учасників навчального процесу у собі.

Аналізуючи особливості організації навчання в українських ЗВО під час початку війни росії проти України, та подальших подій, варто зазначити певну підпорядкованість та структурованість такого навчання, скасування занять згідно наказу Кабінету Міністрів України та відповідних розпоряджень Міністерства Науки та Освіти, а також власне закладів вищої освіти на місцях, з подальшим поступовим відновленням(де це було можливо) занять онлайн. Подальший навчальний процес було організовано за змішаною системою, частково онлайн, частково офлайн, зважаючи на те, що деякі студенти та викладачі виїхали з країни. Восени 2023 року постає питання необхідності повернення занять «в аудиторії», за ініціативою Міністра Науки та Освіти, проте така можливість викликає багато скепсису, зважаючи на продовження військових дій та обстріли.

Основні особливості організації навчального процесу в Україні під час війни визначені авторкою як:

- Абсолютна гнучкість навчального процесу та його учасників, зважаючи на поточні обставини(обстріли, відсутність ресурсів, психологічний стан учасників),
- Змішаний формат навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей (так, восени 2022 року навіть заняття онлайн було неможливо проводити внаслідок відсутності світла та інтернет)
- Людяне та бережливе ставлення всіх учасників навчального процесу один до одного, модерація викладачем відносин в групі, індивідуальний підхід.
- Провідна мета учасників навчального процесу за даних умов є виживання та забезпечення нормальної якості життя, але, на жаль, не навчання. Обираючи між проведенням уроку та перебуванням у сховищі, або роботою на уроці та відновленням психіки після обстрілу («посидіти в тиші», обираємо першочергове завдання забезпечення нормального комфортного стану.
- Корекція навчальних планів та вилучення з них джерел, пов'язаних з росією, а

також пошук україномовних джерел, чи створення власних матеріалів, які б могли замінити аналогічні російськомовні.

- Мотиваційно-підбадьорююча складова, коли викладач виконує мотиваційно-заспокійливу роль.

- Абсолютна неприпустимість за даних умов сухого слідування правилам, неприпустимість недотримання етичних засад поведінки викладача, неприпустимість жорсткої атмосфери на занятті, неприпустимість високої інтонації при спілкуванні.

- Необхідність корекції навчальної програми згідно умов, які існують. Адаптація навчальних завдань, залучення більшої кількості письмової роботи

- Формування почуття патріотизму, проведення бесід з слухачами, інколи відхиляючись від теми заняття, зважаючи на поточні обставини. За даних умов заняття стають живими, адаптованими до дійсності.

Варто також зазначити основні труднощі навчання в українських ЗВО під час війни:

- Інколи фізична неможливість проводити уроки, ані офлайн, ані онлайн через визначені причини, що обумовлює необхідність постійної корекції навчального плану.

- Відсутність навчальних ресурсів як педагогічний виклик, коли необхідно знаходити способи та методи організації навчання за відсутності електрики, інтернет, приміщень, тощо. Використання соціальних мереж (які не потребують великого обсягу інтернет), хабів, пунктів незламності, тощо.

- Корекція навчальних планів відповідно до умов, звідси, відставання в навчальній програмі. На жаль, значна частина навчального матеріалу за таких умов підпадає під індивідуальне опрацювання слухачами.

- Неетичність вимагати повноцінне опрацювання навчального матеріалу слухачами за умов навчання у стресовій, ресурсно обмеженій ситуації.

- Відсутність мотивації до навчання, зневіра слухачів, стресовий стан слухачів та неможливість сконцентруватись на навчанні.

Всі вищезазначені фактори потребують уваги викладача, індивідуально-адаптивної організації навчального процесу, а також індивідуального психологічного підходу на заняттях.